

LEKSANDS
KOMMUN

Plan mot ANDT- Alkohol, narkotika, doping, tobak för kommunala skolor i Leksands kommun

Framtagen i samverkan med
skolorna, Socialtjänsten, kommunen och polisen

Inledning	2
Vision.....	2
Mål	2
Definitioner	2
Lagstiftning.....	3
Aktiviteter utöver ordinarie lektioner och undervisningstid	3
Förebyggande arbete	4
ANDT i undervisningen.....	4
Förebyggande arbete på Leksands skolor.....	5
Handlingsplaner	7
Misstanke om bruk av droger omyndig elev.....	7
Misstanke om bruk av droger myndig elev.....	10
Uppenbart alkoholpåverkad elev på skoltid/skolområdet	12
Urinprov	14
Frågor och svar.....	16
Bilagor	22
Länkar för mer information om förebyggande arbete och fakta om ANDT	22

Inledning

Tonåren är en tid då många ungdomar kommer i kontakt med alkohol och andra droger. Alkohol och droger orsakar inte bara skador och problem för den enskilde individen och dess familj, utan påverkar hela skolans arbetsmiljö, till exempel när det gäller trygghet, studiero, säkerhet och öppenhet. Skolan ska, tillsammans med elever och föräldrar, arbeta för att alla elever får en skoltid fri ifrån alkohol och droger.

Alla skolor i Leksands kommun tar tillsammans med socialtjänsten och polisen ställning mot droger. Därför har vi utarbetat denna gemensamma drogplan som följer gällande lagstiftning med syfte att förebygga, upptäcka och ingripa mot bruk av droger. Skolan räknas som en arbetsplats med samma krav och skyldigheter som andra arbetsplatser och skall vara drogfri. Denna plan bygger på en kombination av tydliga regler, konsekvenser, omtanke och stöd för att förhindra bruk av droger. Vi vill att alla elever, samt att all skolpersonal, ska känna sig trygga och säkra i skolan samt erbjudas en arbetsmiljö där varje elev ges möjligheter till god social utveckling och god kunskapsutveckling.

Vid misstanke om bruk och vid konstaterat bruk samarbetar skolan med föräldrar, socialtjänsten och i vissa fall polisen. Föräldrar är mycket viktiga i arbetet kring en elev och därför är skolans ambition att alltid samarbeta med dem under hela skoltiden. Även efter att en elev har fyllt 18 år är det lämpligt att skolan samarbetar med föräldrarna.

ANDT-planen är uppdelad i fyra delar; Inledning, Förebyggande arbete, Handlingsplan och Frågor och svar. Varje skola ansvarar för att drogplanen blir fast förankrad både hos personal, elever och föräldrar. Ansvarig är rektor.

Vision

Vår vision med denna drogplan är att ungdomarna i Leksands kommun ska må bra och ha så god självkänsla att de inte tycker sig behöva någon form av droger. Vår grundprincip är att det ska vara svårt att bruka droger och lätt att få hjälp att sluta.

Mål

- Att behålla våra ungdomar tobaksfria
- Att alkoholdebuten senareläggs
- Att minska antalet ungdomar som provar och brukar droger
- Att medvetandegöra och väcka goda krafter hos alla som arbetar med ungdomar
- Att på skolan ha nolltolerans för bruk av droger

Definitioner

Med **droger** avses narkotika, dopningspreparat, receptbelagd medicin utan giltigt recept, sniffning, substans klassad som hälsofarlig vara eller andra jämförbara substanser. Generellt gäller alkohol- och rökförbud på hela skolan inklusive skolområdet.

Med **ANDT** avses alkohol-, narkotika-, dopning och tobak.

Med **förälder** avses vårdnadshavare, god man eller annan ställföreträdande vuxen för barnet.

Lagstiftning

Denna drogplan baseras på en gällande lagstiftning. Här är ett utdrag;

- Enligt FN:s barnkonvention har varje barn rätt att skyddas från droger.
- Enligt WHO:s tobakskonvention ansvarar kommunen för att skolan arbetar för att miljöerna blir helt tobaksfria och att personalen utbildas i tobaksförebyggande arbete och tobaksavvänjning.
- Enligt tobakslagen (1993:581) är det förbjudet att röka i lokaler avsedda för skolverksamhet samt på skolgårdar.
- Enligt skollagen (2010:800) skall skolan motverka missbruk av droger och tobak.
- Enligt socialtjänstlagen (2001:453) har skolan skyldighet att göra en anmälan om en elev misstänks använda droger eller alkohol.
- Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) är inte alkohol förenligt med en god arbetsmiljö och alkohol får därför inte förtäras i skolans lokaler. Alkohol får inte heller förvaras i skolan. Lagen säger även att ohälsa och olycksfall, bland annat orsakade av droger, skall förebyggas.
- Enligt alkohollagen (2010:1622) skall omyndiga skyddas ifrån alkohol. Överlåtelse av alkohol är endast tillåten till individer över 18 och då endast folköl, övrig alkohol får endast överlåtas till dem över 20 år.
- Enligt narkotikastrafflagen (1968:64) är all befattning med narkotikaklassade preparat kriminaliserat och detta gäller även egen konsumtion. All användning av narkotika jämföras med missbruk. Polis kan ta initiativ till drogtest även utan föräldrars medgivande.
- Enligt dopningslagen (1991:1969) är all icke medicinsk befattning med dopningsklassade preparat kriminaliserat och detta gäller även egen konsumtion.
- Enligt lagen om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser (2011:111) har Polisen rätt att omhänderta och förstöra vissa hälsofarliga varor.

Aktiviteter utöver ordinarie lektioner och undervisningstid

Drogplanens regler och riktlinjer gäller även på till exempel skolresor, skolavslutningar och skolfester. Sammanfattningsvis gäller följande:

- Ingen elev får bruka alkohol under skoltid, detta ska rapporteras enligt rutiner i handlingsplanen
- Misstanke eller uppenbart bruk av droger, rapporteras enligt rutiner i handlingsplanen
- Rökning är förbjudet på skolområden (både inomhusmiljöer och utomhusmiljöer som barn vistas i ska vara rökfria enligt tobakslagen) och under arbetstid/skoldag.
- Bruk av tobak hanteras enligt respektive skolas policy/riktlinjer för tobaksbruk.

Förebyggande arbete

Förebyggande arbete innebär att minimera risken för ohälsa genom att minimera risken för att eleverna brukar tobak, alkohol och andra droger. För detta krävs kunskap om vilka faktorer som påverkar beteendet negativt respektive positivt, de så kallade risk- och skyddsfaktorerna. En riskfaktor för ett visst beteende är en egenskap, händelse, förhållande eller process som ökar sannolikheten eller risken för ett visst utfall. Skyddande faktorer är egenskaper, händelser, förhållanden eller processer som minskar sannolikheten eller risken för ett visst utfall.

Här är några exempel på faktorer som påverkar barn och ungas hälsa (och bruket av tobak, alkohol och andra droger):

Skyddsfaktorer	Riskfaktorer
Stöd från förälder/vårdnadshavare	Bristande intresse generellt
Skolnärvaro	Minskad motivation för skolarbetet
Skolframgång	Avsaknad av fritidsverksamheter
Trivsel i skolan	Försämrade skolresultat
Goda sociala relationer	Upprepad ogiltig frånvaro
Positiv förstärkning av lärare	Aggressivitet och våldshandlingar
Tydlighet (regler, krav, förväntningar, struktur i skolvardagen)	Rökning (riskfaktor för narkotikaanvändning)
Strukturerad och innehållsrik fritid	Avsaknad av social kontroll/sociala kontrollmekanismer
Dialog mellan skola och förälder	Avsaknaden av omsorg
Hemmet, skolframgång	Dålig självkänsla

Källa: *Barnens behov i centrum*, Socialstyrelsen (2015) samt *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016 – 2020*, Regeringskansliet

Riskfaktorerna behöver inte vara tecken på att eleven använder droger men med en kontrollerad uppföljning av exempelvis skolprestation, närvaro och elevens välmående, ökar chansen för att sätta in stödjande insatser oavsett bakomliggande orsak. Det finns även skäl till att även arbeta omvänt, det vill säga att identifiera och följa upp elever som röker. Detta då tobaksbruk är ett riskbeteende som kan vara tecken på att eleven mår dåligt och/eller har andra typer av bekymmer.

ANDT i undervisningen

Enligt Skolverket har alla elever rätt till att kunskapsområden som exempelvis tobak, alkohol och andra droger integreras i olika ämnen. Enligt läroplanen ska eleverna kunna använda sina kunskaper som redskap för att kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden¹. Det finns dock inget tydligt samband mellan enbart ökad kunskap kring ANDT och användning av preparaten. Kunskap som förmedlas med skrämselfnivå har till och med visat motsatt effekt, det vill säga att konsumtionen av exempelvis alkohol ökat. Däremot har studier visat att *inställningen* till ANDT minskat användningen, vilket skolans undervisning kan påverka. Det är därför viktigt att undervisningen inte enbart ger

¹ Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola, Skolverket 2011.

eleverna kunskapspåfyllning. Moment innehållandes diskussioner och övningar som skapar delaktighet, engagemang och tankeutbyte är viktigt att ge stort utrymme för¹.

Förebyggande arbete på Leksands skolor

I kommunala skolor i Leksands kommun sker det förebyggande arbetet genom undervisning, stödjande verksamhet och samverkan. Skolorna ska sträva efter att ha en röd tråd i det drog- och tobaksförebyggande arbetet, från grundskolan till gymnasiet.

Undervisning

Undervisningen ska innehålla både faktakunskaper och moment med diskussioner och övningar som skapar delaktighet, engagemang och tankeutbyte (se avsnittet innan). För att kvalitetssäkra undervisningens innehåll är de sju frågeställningarna i "ANDT på schemat" bra att utgå från. Rektor säkerställer att detta görs på varje skola. Varje skola ska ha en plan/planering för *vad* som tas upp i *vilken* årskurs samt att de metoder och det material som används är granskade och rekommenderade av nationella myndigheter och/eller forskare.

Stödjande verksamhet och samverkan

Elevhälsan ska via hälsofrämjande och förebyggande insatser, bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Elevhälsan kan på en övergripande nivå vara ett resurstöd i undervisningen om exempelvis ANDT. Vid behov erbjuds elever tobaksavvänjning via enskilda samtal, gruppverksamhet och/eller med hänvisning till andra stödverksamheter och kontaktkällor. Vid misstanke eller uppenbart bruk av alkohol och andra droger finns det särskilda rutiner (läs mer under avsnittet Handlingsplan).

Både personal, elever och föräldrar kan vända sig till elevhälsan för att få råd och handledning om det finns en känsla av oro för en elev. Det går också bra att vända sig till polisen och socialtjänstens ungdomsstödjare. Skolledning, elevhälsa, socialtjänst och polis samverkar i förebyggande syfte genom exempelvis regelbundna möten (BRÅ -arbetsmöten – skola, socialtjänst, kommun och polis).

Samverkan med föräldrar

Samverkan med föräldrar är mycket betydelsefullt i det förebyggande arbetet. Föräldrar ska informeras om skolans förebyggande arbete, rutiner och gällande policys samt ha möjlighet att enkelt komma i kontakt med skolan för frågor och funderingar. Information kring detta ska ske varje år i samband med terminsstart. Vid behov kommer kommunen att bjuda in till öppna informationskvällar i samverkan med exempelvis polisen och socialtjänsten. Respektive skola har ansvar för att kommunikationen med föräldrar fungerar. Rutiner för hur och när föräldrar kontaktas vid misstanke eller uppenbart bruk av alkohol eller andra droger beskrivs under avsnittet Handlingsplan. I Leksand kommer grundskolan att ha en informationspunkt kring nuvarande läge på sina brukarråd i 7-9 skolorna. På gymnasiet kommer skolan att informera på föräldramötet i årskurs 1 samt via lärportalerna vid behov.

---

¹ Undervisning om alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT), Skolverket 2013.

Samverkan i kommunen

Kommunen samverkar på olika nivåer för att öka tryggheten för alla ungdomar i kommunen.

Elevhälsa och skolledning har kontinuerliga elevhälsoteamsmöten för att fånga upp elever i behov av stöd. Socialtjänsten bjuds in vid behov till dessa möten.

Skola och IFO träffas regelbundet för att diskutera och genomföra övergripande samverkan i kommunen.

Fyra gånger per termin träffas kommun och landsting för att samverka kring ungdomars hälsa. Där ingår skola, socialtjänst, ungdomsmottagning, BUP, HAB, Första linjen (vårdcentral), LSS.

Ungdomshälsan finns från hösten 2019 för alla ungdomar i Leksand i åldrarna 13–24 år. Detta är en samverkan mellan kommun och landsting för att erbjuda alla den hjälp som ungdomar har behov av. Det ska vara "en dörr in" där man får hjälp med det man söker för. Olika professioner inom kommun och landsting finns i huset.

Varje månad fyller ett 40-tal personer som på olika sätt arbetar med ungdomar i en lägesbildsenkät för att fånga upp läget kring droger, mående och händelser i kommunen. En grupp av representanter från skola, Individ och Familjeomsorg, polis och kommunledning träffas sedan en gång i månaden för att analysera läget och prioritera resurserna utifrån detta.

Polisen deltar på i Brå-arbetsgruppen och besöker skolorna flera gånger under terminen både i planerade besök men också med spontana visiter. Polisen tillkallas vid olika tidpunkter för sök efter droger med specialtränade hundar.

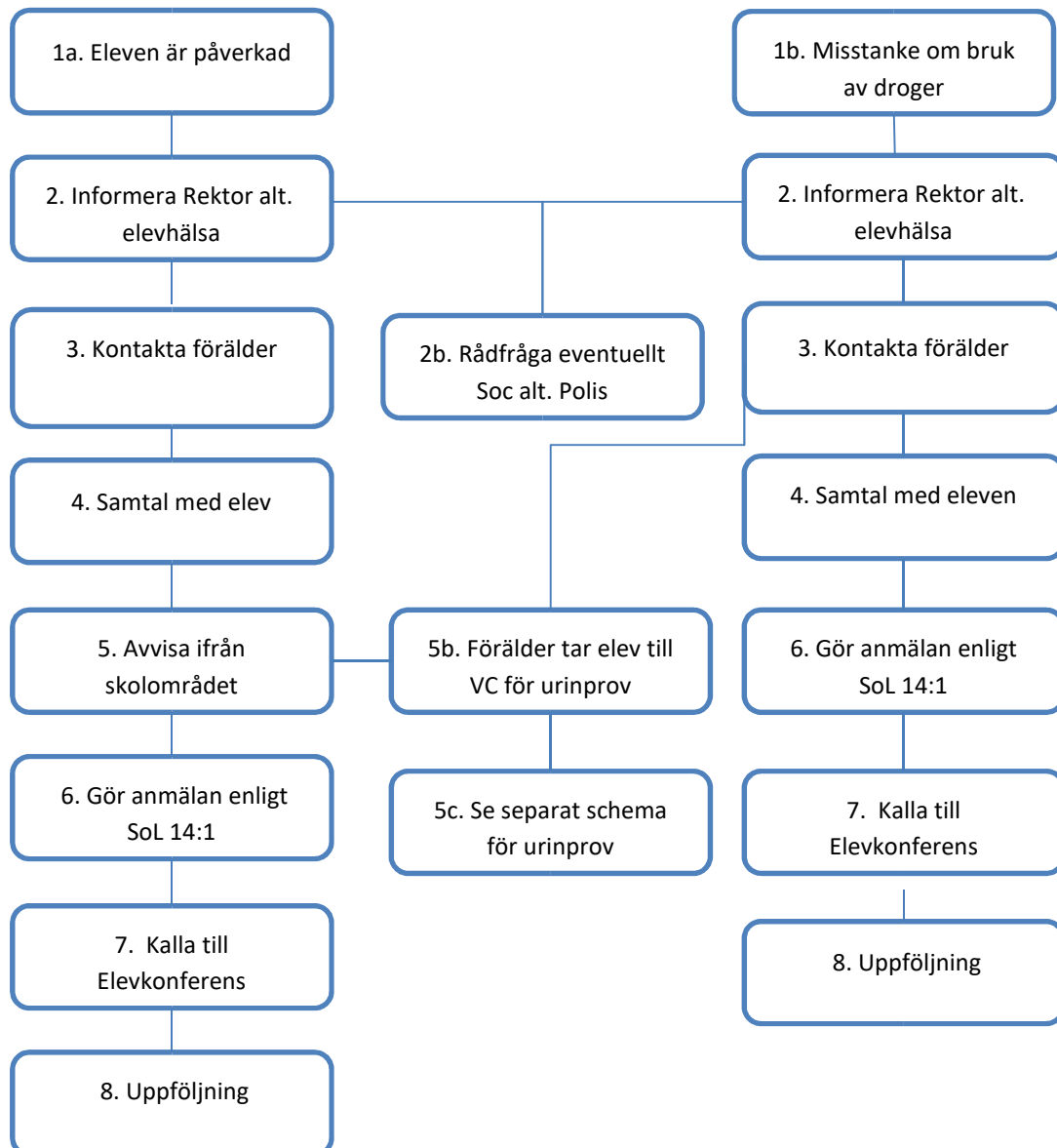
Handlingsplaner

Handlingsplanerna är uppdelade utefter fyra scenarion;

- Misstanke om bruk av droger omyndig elev
- Misstanke om bruk av droger myndig elev
- Uppenbart alkoholpåverkad elev på skoltid/skolområde
- Urinprov

Flödesschemat under varje scenariorubrik visar i vilken ordning saker skall ske. De siffror som finns i flödesschemana är endast koder till texten som hör till flödesschemat.

Misstanke om bruk av droger omyndig elev

1a. Eleven är påverkad

Personal bedömer att eleven är påverkad av någonting. Går det inte att samtala med eleven, om du är orolig för elevens akuta hälsa och säkerhet eller om situationen är hotfull eller våldsam, ring 112.

1b. Misstanke om bruk av droger

Misstanke om drogbruk kan baseras på att skolpersonal får information av en annan elev eller att skolpersonal genom egna iakttagelser fått misstankar. Ofta kan de handla om en känsla av att det inte står rätt till med en elev, men att man inte har konkreta "bevis".

2. Informera rektor och elevhälsa

I detta läge ska kontakt tas med rektor (i första hand) och/eller elevhälsa (i andra hand) för samråd. Därefter tas beslut om fortsatta åtgärder.

2b. Rådfråga eventuellt socialtjänst alternativt polis

Ibland kan man som personal behöva stöttning i att värdera sina iakttagelser. Kan det du ser vara en påverkad elev? Samt att man kan behöva fråga om råd i hur man skall agera. Vid samtal med polis, betänk att polisen har absolut anmälningsplikt. Du kan till exempel ringa anonymt och rådfråga.

Polisen kontaktas via telefon 114 14.

Socialtjänstens missbruksenhet nås via kommunens växel 0247- 800 00.

3. Kontakta föräldrarna om eleven är under 18 år

Förälder skall alltid kontaktas när skolan misstänker att en elev är påverkad eller misstänker att eleven brukar narkotika eller doping. Rektor ansvarar för att detta görs.

4. Samtal med elev

Det första samtalet ger eleven en möjlighet att delge sin reaktion på misstanken. Det är viktigt att rektor/elevhälsa/mentor/handledare i ett samtal förklarar för eleven så konkret som möjligt vad det är som föranleder misstanken samt vad som kommer att hända härnäst. Rektor ansvarar för att detta samtal sker. Föräldrarna bör vara med på detta samtal. Informera föräldrarna om möjligheten att ta urinprov på vårdcentral (läs mer under avsnittet Frågor och svar).

5. Avvisa ifrån skolområdet

I de fall där eleven är påverkad gäller att föräldrar kontaktas omgående för att hämta eleven ifrån skolan. Det är rektors ansvar att agera utifrån vad som behövs med hänsyn till elevens, andra elevers och personalens trygghet. Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal får rektor besluta om omedelbar avstängning av en elev enligt 5 kap. Skollagen (2010:800).

Det är även rektors ansvar att besluta om vidare åtgärder och insatser till eleven, detta görs i dialog med föräldrar.

Polis kan kontaktas av rektor/elevhälsa eller annan personal för rådgivning eller polisanmälan. Ring till den kommunpolis ni har kontakt med eller ring via 114 14.

5b. Förälder tar elev till Vårdcentral för urinprov

Läs om detta under avsnittet Frågor och svar.

5c. Se separat schema för urinprov

Se sid. 14.

6. Gör anmälan enligt SoL 14:1

Beslut tas om anmälan jämlikt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453). Alla som arbetar inom skolverksamhet har en enskild skyldighet att anmäla missförhållanden som rör barn. Skolan ska ha rutiner kring hur en orosanmälan görs.

Här kan du läsa hur en orosanmälan kan gå till: <https://orosanmalan.se/>

7. Kalla till elevhälsokonferens

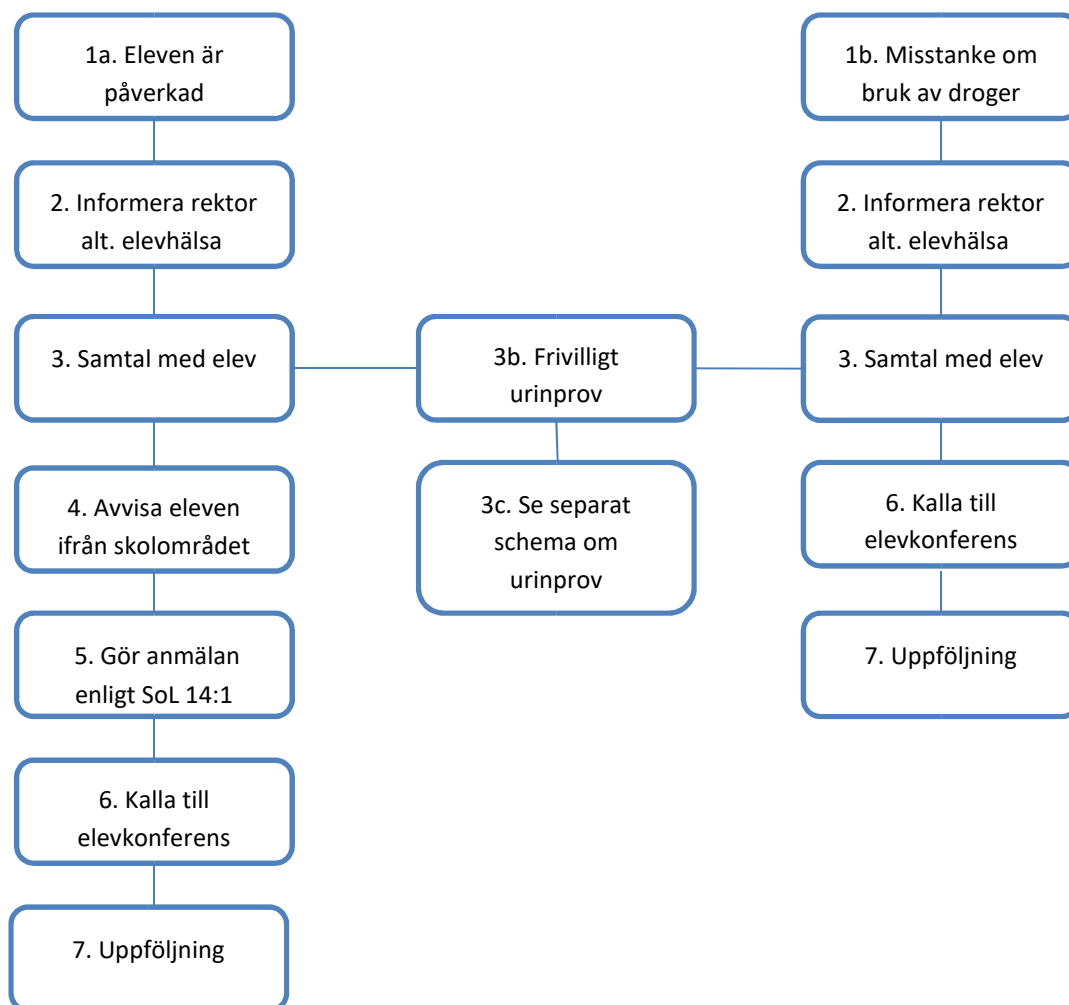
Rektor kallar till möte med elev, förälder, mentor och elevhälsa.

En handlingsplan avseende både den studiemässiga och den sociala tillvaron upprättas i samarbete med elev och förälder. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade. Rektor är ansvarig för att detta sker.

8. Uppföljning

Rektor och förälder tar ansvar för att samordna insatser och uppföljning runt eleven.

Misstanke om bruk av droger myndig elev

1a. Eleven är påverkad

Personal bedömer att eleven är påverkad av någonting. Går det inte att samtala med eleven, om du är orolig för elevens akuta hälsa och säkerhet eller om situationen är hotfull eller våldsam, ring 112.

1b. Misstanke om bruk av droger

Misstanke om drogbruk kan baseras på att skolpersonal får information av en annan elev eller att skolpersonal genom egna iakttagelser fått misstankar. Ofta kan de handla om en känsla av att det inte står rätt till med en elev, men att man inte har konkreta "bevis".

2. Informera rektor och elevhälsa

I detta läge bör kontakt tas med rektor/elevhälsa för samråd. Därefter tas beslut om fortsatta åtgärder.

3. Samtal med elev

Det första samtalet ger eleven en möjlighet att delge sin reaktion på misstanken. Det är viktigt att elevhälsa/rektor i ett samtal förklarar för eleven så konkret som möjligt vad det är som föranleder misstanken samt vad som kommer att hända härnäst. Rektor ansvarar för att samtal sker.

3b. Frivilligt urinprov

Eleven kan lämna ett frivilligt urinprov med hjälp av skolsköterskan. Ett annat alternativ är att eleven ansöker om bistånd hos socialtjänsten för att få lämna prov på Beroendecenter. Läs mer under kapitlet Frågor och svar.

3c. Se separat schema om urinprov

Se sid. 14.

3. Avvisa eleven ifrån skolområdet

Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal får rektor besluta om omedelbar avstängning av en elev enligt 5 kap. Skollagen (2010:800). Alltså när skolan misstänker att eleven är påverkad till följd av droganvändning har rektor på gymnasieskola med rätt att avvisa myndig elev. Skolan bör med elevens tillåtelse (utifrån Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)) kontakta förälder för att säkerställa att eleven är i trygghet.

4. Gör eventuellt anmälan enligt SoL 14:1

Rutinerna om orosanmälan på myndig elev ser olika ut på skolorna. Läs mer under kapitlet "Frågor och svar" samt läs rutinerna på aktuell skola.

Här kan du läsa hur en orosanmälan kan gå till: <https://orosanmalan.se/>

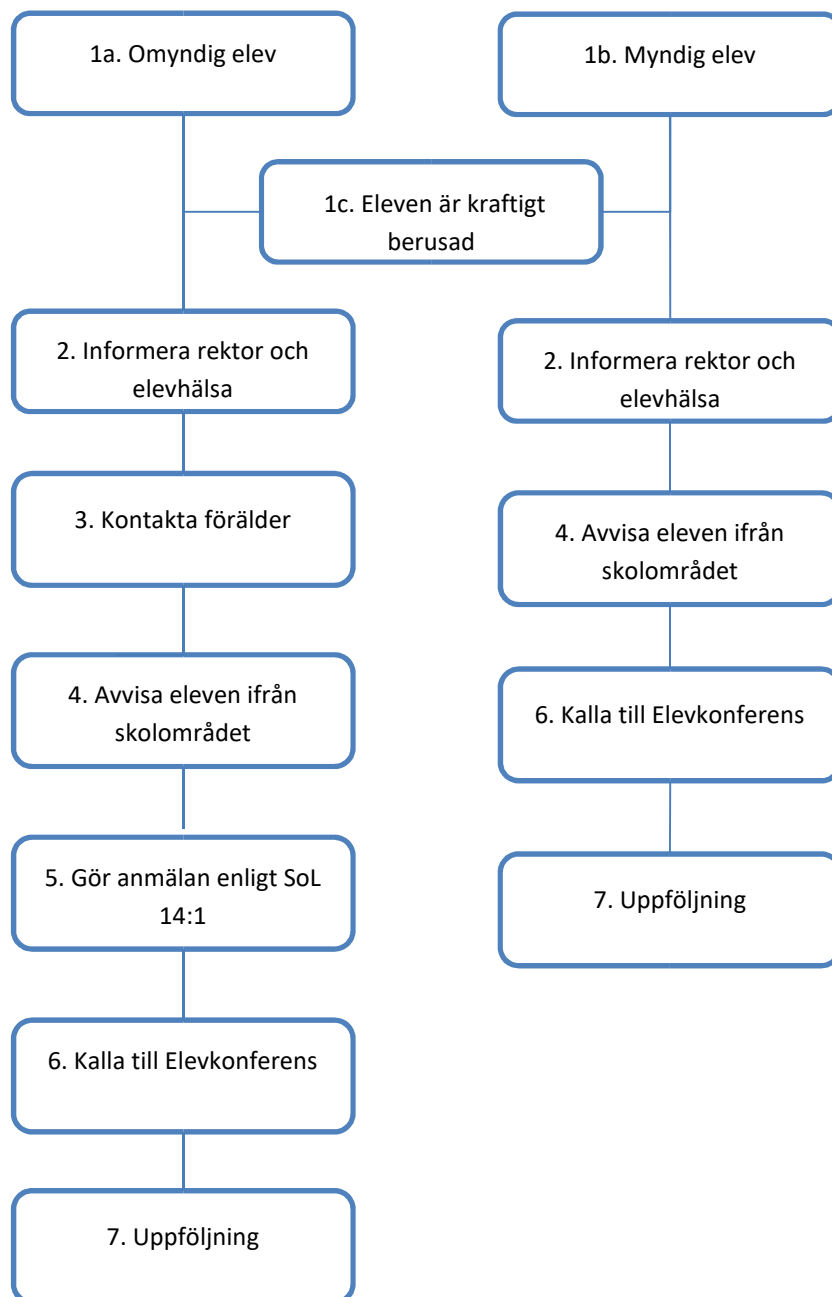
5. Kalla till elevhälsokonferens

Ett åtgärdsprogram och/eller en handlingsplan avseende både den studiemässiga och den sociala tillvaron upprättas i samarbete med elev och eventuellt förälder. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade.

6. Uppföljning

Rektor tar ansvar för att samordna insatser och uppföljning runt eleven.

Uppenbart alkoholpåverkad elev på skoltid/skolområdet

1a. Omyndig elev

Eleven har inte fyllt 18 år.

1b. Myndig elev

Eleven har fyllt 18 år.

1c. Eleven är kraftigt berusad

Går det inte att samtala med eleven, om du är orolig för elevens akuta hälsa och säkerhet eller om situationen är hotfull eller våldsam, ring 112.

2. Informera rektor och elevhälsa

I detta läger bör kontakt tas med rektor/elevhälsa för samråd. Därefter tas beslut om fortsatta åtgärder.

3. Kontakta förälder

Om eleven är under 18 år kontaktas förälder. Om eleven är över 18 år tillfrågas eleven om föräldrarska kontaktas.

4. Avvisa eleven ifrån skolområdet

Alkoholpåverkad elev ska avvisas ifrån skolan och omhändertas på ett betryggande sätt. För omyndiga gäller att förälder kontaktas omgående för att ta hem eleven. I de fall då eleven är myndig får förälder kontaktas under förutsättning att eleven ger sitt samtycke utifrån Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Om det bedöms nödvändigt med hänsyn till risken för andra elever och skolans personal får rektor besluta om omedelbar avstängning av en elev enligt 5 kap. Skollagen (2010:800).

5. Gör eventuellt anmälan enligt SoL 14:1

Alla som arbetar inom skolverksamhet har en enskild skyldighet att anmäla oro som rör elever under 18 år. Beslut tas om anmälan jämlikt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453).

Rutinerna om orosanmälan på myndig elev ser olika ut på skolorna. Läs mer under kapitlet "Frågor och svar" samt läs rutinerna på aktuell skola.

Här kan du läsa hur en orosanmälan kan gå till: <https://orosanmalan.se/>

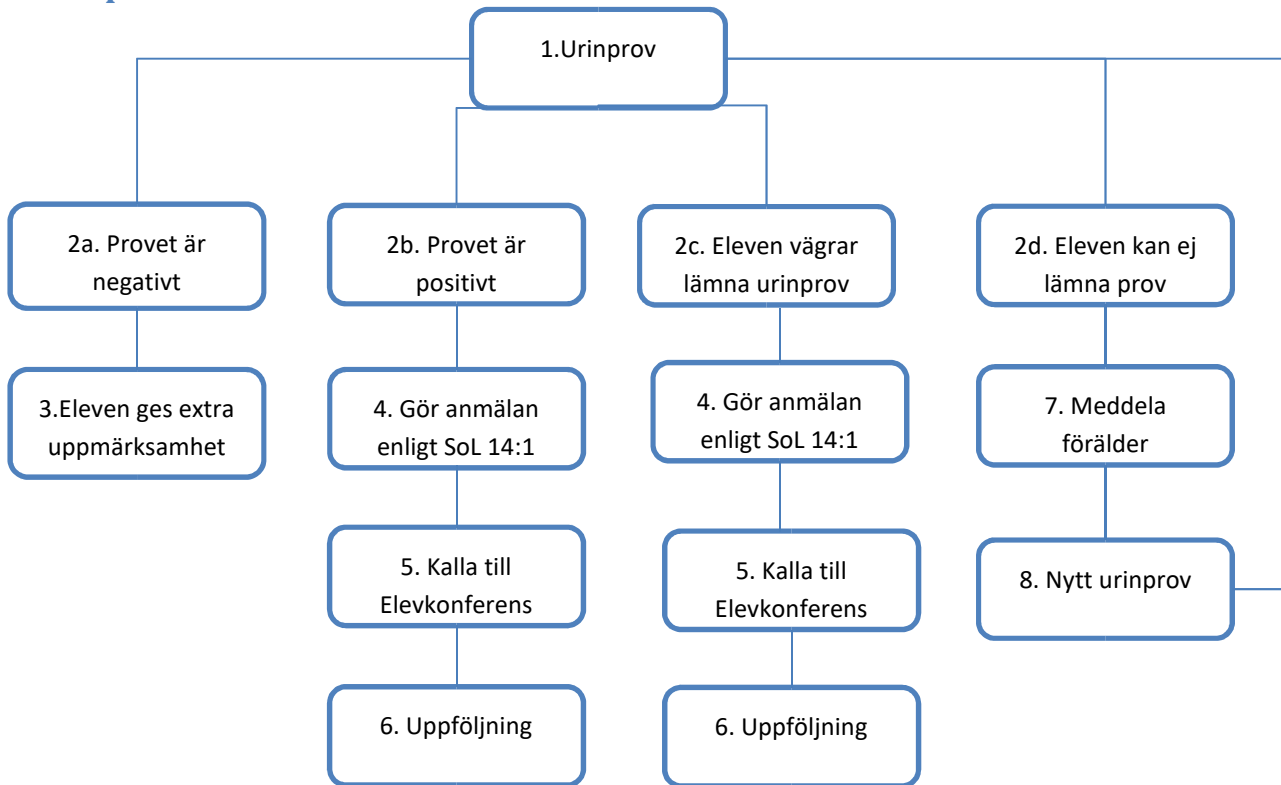
6. Kalla till elevkonferens

Rektor kallar till elevkonferens med elev, mentor och elevhälsa och om eleven är omyndig förälder. En handlingsplan avseende både den studiemässiga och den sociala tillvaron upprättas i samarbete med elev och eventuell förälder. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade.

7. Uppföljning

Rektor har ansvar för att samordna insatser och uppföljning runt eleven.

Urinprov

1. Urinprov

Beslut om att urinprov ska tas, fattas av förälder eller den myndiga eleven. Inför farligt arbete, t.ex. köra en maskin, fattar rektor beslutet under skoltid. Urinprov tas på vårdcentral. Läs mer under *Frågor och svar*.

När en förälder tar med eleven till vårdcentral för urinprov förutsätts föräldern kommunicera resultatet till skolan. När en myndig elev tar urinprov utanför skolan kan eleven av skolan motiveras att kommunicera resultatet.

2a. Provet är negativt

Eleven har lämnat de urinprov som överenskommits och resultatet påvisar ingen förekomst av droger. Beroende på den problembild som eleven uppvisat övervägs behovet av andra åtgärder. Att ett urinprov är negativt behöver inte betyda att eleven är helt drogfri. Vissa droger syns sällan på urinprov. Olika droger lämnar dessutom kroppen olika fort. Kvarstår misstanke gå till punkt 3.

2b. Provet är positivt

Resultatet visar att eleven har förekomst av en eller flera droger i kroppen. Samtal hålls med eleven som även informeras om fortsatta åtgärder från skolans sida. Eventuellt beslutas om tillfällig avstängning 5 kap Skollagen (2010:800) av rektor. För omyndiga gäller att förälder kontaktas omgående för att ta hem eleven.

2c. Eleven vägrar lämna urinprov

Detta alternativ är endast möjligt då förälder har fattat beslut om urinprov. Skolan kan endast besluta om frivilliga urinprov.

Förälder informerar skolan om att eleven har vägrat lämna prov. Eleven informeras om att detta innebär att misstanken kvarstår och andra åtgärder kommer att vidtas. En handlingsplan upprättas i samarbete med elev och förälder. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade.

2d. Eleven kan ej lämna prov

Ibland är det svårt för en elev att lämna ett urinprov. Eleven bör då lämna ett nytt prov vid ett senare tillfälle. Den som fattat beslut om det första urinprovet har ansvar för att det nya utförs.

3. Eleven ges extra uppmärksamhet

Eleven kanske inte var påverkad och/eller känner sig orättvist behandlad. Eleven kanske var påverkad men fick ändå ett negativt prov. Regelbunden uppföljning av studieresultat och närvaro sker i samarbete med eleven och/eller förälder. Att känna sig orättvist behandlad kan bidra till ett bristande förtroende för skolan.

4. Gör eventuellt anmälan enligt SoL 14:1

Alla som arbetar inom skolverksamhet har en enskild skyldighet att anmäla oro som rör elever under 18 år. Beslut tas om anmälan jämlikt 14 kap 1 § Socialtjänstlagen (2001:453).

Rutinerna om orosanmälan på myndig elev ser olika ut på skolorna. Läs mer under kapitlet "Frågor och svar" samt läs rutinerna på aktuell skola.

Här kan du läsa hur en orosanmälan kan gå till: <https://orosanmalan.se/>

5. Kalla till elevkonferens

En handlingsplan upprättas i samarbete med elev och eventuell förälder. Samordning bör ske med socialtjänst i de fall de är inkopplade.

6. Uppföljning

Rektor och (för elever under 18 år) förälder tar ansvar för att eventuella vidare åtgärder och uppföljning runt eleven. Samråd sker vid behov med berörd mentor/handledare och/eller socialtjänst.

7. Kontakta förälder

Om det är en omyndig elev som inte kan lämna prov kontakta dess förälder om detta.

8. Nytt urinprov

Börja om i toppen av flödesschemat.

Frågor och svar

Får skolan utföra drogtest/urinprov på elev?

Skolinspektionen har tagit ställning till drogtest i skolan vid flera tillfällen. Så här tolkar myndigheten lagen;

”Drogtester är ett kroppsligt ingrepp och enligt grundlagen är alla medborgare skyddade mot påtvingade kroppsliga ingrepp. Det innebär att inga drogtest kan genomföras i skolan utan att det finns ett fullt och reellt samtycke från eleven, och som huvudregel även från elevens vårdnadshavare om eleven inte är myndig. En elev har alltid rätt att avstå från att delta i ett test utan att behöva förklara varför, även om man tidigare har samtyckt.

Skolan får inte använda våld, påtryckningar, hot om sanktioner eller andra metoder för att tvinga en elev att gå med på att göra ett drogtest.

Skolinspektionens rekommendation

Eftersom det är svårt att bedöma om ett drogtest faktiskt genomförs frivilligt – det vill säga med ett fullt och reellt samtycke, utan tvång – avråder Skolinspektionen från att genomföra drogtest i skolan.

Vid misstanke om drogmissbruk hos en elev bör skolan alltid ta kontakt med berörda myndigheter, som socialtjänsten, polisen och sjukvården.

Denna rekommendation avser endast drogtest av elever som skolan genomför och ansvarar för. På vissa skolor kan det förekomma att Riksidrottsförbundet genomför dopningstester utifrån uppdraget att motverka dopning bland idrottsutövare. Eftersom Riksidrottsförbundets uppdrag att genomföra dopningstester grundar sig på ett annat regelverk och har ett annat syfte omfattas inte sådana tester av denna rekommendation. Under förutsättning att Riksidrottsförbundet följer de regler som gäller för dopningstester är det tillåtet att genomföra sådana under skoltid.”

Källa: <http://www.skolinspektionen.se/sv/Rad-och-vagledning/Stallningstaganden/Drogtester/>

Hur fungerar det med urinprov för myndiga elever?

Vårdcentralen finns tillgängliga för att hjälpa till att ta urinprov.

Eleven kan också kontakta Socialtjänstens mottagning på telefon 0247-80 000 och be om en remiss till öppenvården för att där ta urinprov.

Är eleven skriven i en annan kommun kontaktas den kommunen för information om rutinerna där.

Hur går förälder tillväga för att få till ett urinprov på sitt barn?

Denna text är baserad på Landstingets rutin *”Drogtest av minderåriga”*.

En orolig förälder med barn som är folkbokförd i Leksands kommun kan vända sig direkt till sin vårdcentral där man är listad. Besöket bokas till distriktsköterska eller sjuksköterska. Denna samtalar med patienten/vårdnadshavaren och ordinerar lämpliga prover.

Vid negativt svar skickar ansvarig sköterska brevsvar till vårdnadshavare. Vid positivt svar skickas brevsvar till vårdnadshavare samt, enligt lag, meddelande till Socialförvaltningen.

Om barnet redan har PAL (Patientansvarig läkare) på annan klinik till exempel BUP, så är det deras läkare som ansvarar för provtagning och uppföljning. Kallelse till provtagning sker från ansvarig klinik.

Är personen under 18 år måste provtagningen vara begärd av vårdnadshavare eller socialförvaltning/polis. Ingen annan uppdragsgivare har rätt att kräva drogtest.

Förälder kan alltid vända sig till Polisen via telefon, 114 14, eller direkt till polismannen för rådgivning. Är eleven skriven i en annan kommun kontaktas den kommunen för information om rutinerna där.

Hur fungerar det med orosanmälningar på myndiga elever?

Den tvingande anmälningsplikten till socialtjänsten enligt SoL 14 kap 1 § gäller vid oro för barn och i de sammanhang där en utredning kan behöva göras av socialtjänsten. Anmälningsplikten gäller även i enskilt bedriven verksamhet. Ett barn är varje person som inte fyllt 18 år. Det innebär att anmälningsplikten upphör på 18-årsdagen.

För myndiga elever finns ingen motsvarande bestämmelse som bryter sekretess eller tystnadsplikt. Man har då att förhålla sig till de regler som gäller för tystnadsplikt eller sekretess för aktuell verksamhet, 29 kap 14 § SL respektive 23 kap 2 § OSL. Den möjlighet som finns till att göra en orosanmälan hänger på om det utifrån dessa bestämmelser är möjligt att lämna ut uppgifter.

Det som kan åberopas av de kommunala skolorna är generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL. Denna bestämmelse kan i vissa fall ge en möjlighet för skolan och andra myndigheter att anmäla oro till socialtjänsten när en myndig elev genom sitt eget beteende riskerar att skada sig själv. Enligt 10 kap. 27 § OSL kan myndigheter informera varandra om sekretesskyddade angelägenheter "om det är uppenbart att intresset av att uppgiften röjs har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda."

Vid missbruk av droger och vid svårare missbruk av alkohol kan generalklausulen vara tillämplig. Intresset av att kontakta socialtjänsten ska vara "uppenbart". Det innebär att ett mindre omfattande drickande inte räcker för att anmäla, även om konsumtionen är större än genomsnittligt för en ungdom. Missbruk av narkotiska preparat ses som allvarigare, vilket innebär att det missbruket inte behöver vara omfattande för att en anmälan ska kunna göras.

En elev över 18 år kan efter en prövning enligt generalklausulen anmälas till socialtjänsten avseende uppgifter som finns hos personal utanför elevhälsan. Det handlar om sådan sekretess som omfattas av 23 kap. 2 § OSL. Uppgifter hos såväl den medicinska elevhälsan (skolsköterska och skolläkare) som den elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, kan dock inte lämnas till socialtjänsten med stöd av generalklausulen om eleven fyllt 18 år. Det handlar om sådan sekretess som omfattas av 25 kap. 1 § OSL samt 23 kap. 2 § första stycket OSL, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

De uppgifter som omfattas av tystnadsplikt är uppgifter om personliga förhållanden och som man fått reda på

- Inom elevhälsoverksamhet och som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats

- Inom särskild elevstödande verksamhet i övrigt
-

Man får heller inte röja uppgifter i ett ärende om

- tillrättaförande av elev
- skiljande av elev från vidare studier

Vad gör jag om jag hittar något jag tror kan vara narkotika eller dopning på skolan?

Meddela rektor. Kontakta polisen på 114 14 och rådgör.

Är det tillåtet att visitera elevskåpen?

Elevskåpet är inte ett privat utrymme för eleven. Det är alltså tillåtet att öppna elevskåpen för visitation dock under förutsättning att eleverna har klart för sig under vilka premisser skåpen disponeras, det är olika mellan skolor. Skolan måste därför informera eleverna om att dessa utrymmen endast är avsedda för litteratur och skolhjälpmedel då de tilldelas. Viktigt att notera är dock att skolan vid visitation inte får öppna stängda väskor som förvaras i skåpen då de i sig är slutna förvaringsställen. Det är inte tillåtet för skolan att visitera elevskåp till vilka endast eleven själv har nyckel, eftersom skåpet då utgör ett slutet förvaringsställe. Beslut om att öppna skåp tas av rektor. Gör alltid ett avvägande om det är lämpligare att kontakta polisen än att själva öppna skåpet.

Är det tillåtet att kroppsvisitera en elev?

Enligt regeringsformen (RF 2 kap, 6 § och 12 §) är varje medborgare gentemot de allmänna skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång. Till det allmänna räknas även den offentliga skolan och tillhörande personal varför det inte är tillåtet. Föräldrars samtycke kan inte häva detta.

Vilka regler gäller kring avstängning av elev?

Enligt Skollagen (2010:800) kan *gymnasieskolor* vidta ett flertal åtgärder för elevernas tillrättaförande; utvisning ur undervisningssalen, kvarsittning, skriftlig varning, tillfällig omplacering och avstängning. Avstängd elev får inte få vistas inom skolans område.

Enligt skollagen (2010:800) kan *högstadieskolor* vidta ett flertal åtgärder för elevernas tillrättaförande; utvisning från undervisningssalen, kvarsittning, skriftlig varning, tillfällig omplacering och avstängning. Avstängd elev får inte vistas på skolan.

Vad innebär egentligen tobakslagen?

Tobakslagen (1993:581) säger att rökning är förbjuden i alla lokaler som är avsedda för barn- och ungdomsverksamhet. Likaså är rökning förbjuden på skolgårdar och liknande ytor utomhus i anslutning till barn- och ungdomsverksamheter. Det är förbjudet att ha en anvisad plats för rökning på skolgården samt att hänvisa till områden i anslutning till skolan. Rökförbudet gäller dygnet runt. Det är rektor som är ansvarig för att lagen följs. Tillsynsansvaret ligger hos den kommunala tillsynsenheten, miljö och hälsoskyddsnämnden.

Det är viktigt att skolpersonalen, gärna tillsammans med elever och förälder, bestämmer hur man ska agera om någon röker på skolgården och att alla, skolpersonal såväl som elever, konsekvent håller sig till dessa riktlinjer. Det är ett tydligt sätt att visa att skolans vuxna tar lagens bestämmelser på allvar och framförallt att de bryr sig om elevernas hälsa och vardagsmiljö. Respektive skola ska ha en tobakspolicy eller motsvarande. Ansvarig är rektor.

Tobakslagen innefattar inte snusning men tydliga riktlinjer kring detta är viktigt för skolans förebyggande arbete. Det finns i dagsläget ingen lagstiftning som reglerar rökning på skoltid, endast för skolområde (utomhusmiljöer och inomhusmiljöer där barn vistas).

Vad säger lagen om langning/innehav av alkohol, narkotika och doping?

Langning av alkohol, narkotika och dopningspreparat är en kriminell handling och ska anmälas till polis av rektor. Elever under 20 år kan inte införskaffa alkohol utan att det föregåtts av langning, förutom öl upp till och med 3,5 % (det som tidigare kallades folköl), där gränsen är 18 år. På skolområdet är alkoholförtäring förbjuden.

Narkotiska preparat eller dopningsmedel (som ej föreskrivits av läkare) får enligt svensk lagstiftning inte användas eller innehas. Polisanmälan görs av rektor.

Vad gäller vid Arbetsplatsförlagt arbete (APL) för gymnasieelev?

Vid misstanke om eller upptäckt av att elev är påverkad av alkohol, narkotika eller läkemedel för icke medicinskt bruk ska eleven omedelbart avstängas från sin PRAO på grundskolan eller APL på gymnasieskolan. Åtgärdsprogram upprättas.

Är det tillåtet att skolan utför alkoholutandningsprov?

Alkoholutandningsprov kräver lagstöd för att få genomföras med hänsyn till bestämmelserna i 2 kap. 6 § RF om skydd mot påtvingat kroppsligt ingrepp men enligt skolinspektionen gäller detta bara skolor som finns i den offentliga förvaltningen det vill säga detta berör inte friskolor.

Hur är ärendegången vid HVB-hem för ensamkommande när boendet misstänker bruk av droger hos elev?

Boendet kontaktar god man och ungdomens socialsekreterare och meddelar dem sin misstanke. Socialsekreterare beställer drogtest via remiss till vårdcentralen eller beroendemottagningen. Socialsekreteraren får remissvaret. Om testet är positivt meddelar socialsekreteraren ungdomens boende och god man. God man bör informera skolan om testet är positivt.

Hur går en polisanmälan till?

Polisanmälan kan göras både via telefon, 114 14, eller direkt till en polisman. Polis är alltid skyldig att upprätta en anmälan när denne får kännedom om brott. Alla har rätt att göra polisanmälningar det vill säga man behöver inte vänta på beslut från rektor.

Polisen är skyldig att meddela förälder om personer under 18 år är misstänkta för brott om inte det är till men för utredningen, även socialtjänsten skall underrättas.

Hur går en anmälan till socialtjänsten till?

Alla som arbetar med barn och unga har anmälningsplikt vid oro till socialtjänsten (SoL 14:1). Rutiner hur detta skall ske skall finnas på alla skolor oavsett huvudman.

Ett tips är att ladda ner och läsa foldern "*Till dig som är skyldig att anmäla oro för barn*" utgiven av

Socialstyrelsen. Den är enkel att googla fram eller så finns den här;

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2014/2014-6-20>

Det finns även en informationsfilm som heter "Till dig som är anmälningsskyldig." Den går att googla fram eller så finns den här;

<https://vimeo.com/116639905>

Det går också att läsa om orosanmälan på sidan: <https://orosanmalan.se/>

Skolpersonal kan alltid ringa till socialtjänsten och rådgöra.

Vilken personal ska rektor informera under ett pågående ärende?

Elevhälsan är en viktig grupp att informera vid pågående ärenden. Det är viktigt att personal som arbetar med berörd person, har kunskap om att det pågår ett ärende och att personalen vet vem de kan vända sig till om det skulle uppstå några frågor. Det är inte alltid säkert att det är det bästa för eleven att all personal vet vad som framkommit i ärendet.

Kan sms och mejl räknas som ett giltigt medgivande från förälder gällande drogtest av elev? Ja, men det är bra om man har en redan upprättad konversation i mediet så att man kan känna sig trygg med att det är rätt person man kommunicerar med.

Har skolan rätt att få del av information från polis, socialtjänst och förälder kring en ungdom?

Polisen har en absolut underrättelseskyldighet gentemot socialförvaltningen men samma uppgifter, om de lämnas ut till skolan, kan vara ett brott mot tystnadsplikten och inte omfattas av sekretessbrytande regler i Offentlighets och sekretesslagen. Om förälder och eleven, samtycker till att lyfta sekretessen kring ungdomen kan detta ge skolan rätt till att ta del av informationen kring ungdomen.

På vilket sätt kan polisen stötta skolan och eleven i det efterföljande arbetet kring en elev vid konstaterat bruk droger?

Polisen utreder brottet och lämnar vidare utredningen till åklagaren. Polisen kan alltid ta emot nya anmälningar eller tips kring en elev. Om förälder till elever under 18 år väljer att undanröja sekretess så kan polisen delta vid efterföljande arbetet.

På vilket sätt kan socialtjänsten stötta skolan och eleven i det efterföljande arbetet kring en elev vid konstaterat bruk av droger?

Socialtjänsten kan stötta en elev individuellt. Det beror till exempel på om eleven/familjen har tidigare insatser, vilken inställning eleven/ förälder har till att ta emot stöd.

Vad är BRÅ arbetsgruppen?

BRÅ-arbetsgruppen är en förkortning av ett mötesforum där Skola, Socialtjänst, Polis och kommun medverkar. Det är ett forum där man kan diskutera företeelser och problem som finns på skolan, enskilda elevers namn utlämnas inte i forumet. Syftet är att de olika aktörerna ska kunna rådfråga varandra och syftar till att få förståelse för andras organisationer och arbete med fokus på skolan och dess elever.

Syftet med BRÅ arbetsgruppen är att fånga upp de ungdomar som är på väg att utveckla brottslighet och andra riskbeteenden. Detta för att därefter bygga ett fungerande nätverk runt dem, det kan till exempel vara skola, socialtjänst, polis, fritid och familj som samlas.

Arbetsgruppen förutsätter att sekretessen får undanröjas genom att den unge individen och föräldrar godkänner detta. Denna arbetsmetod skapar mycket goda förutsättningar för att lyckas då alla får samma information och arbetar nära varandra.

Vad gör jag om jag hittar något jag tror kan vara narkotika på skolan?

Meddela rektor. Kontakta polisen, t.ex. den polis som brukar vara med på BRÅ-mötena. Annars ringer ni 114 14 och rådgör.

Bilagor

Länkar för mer information om förebyggande arbete och fakta om ANDT

Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning www.can.se

Fakta och information om alkohol och narkotika

Folkhälsomyndigheten www.folkhalsomyndigheten.se

Myndigheten med det nationella ansvaret för folkhälsofrågor
(uppdrag via socialdepartementet)

Skoluppdraget www.skoluppdraget.se

Stöd till skolor i det förebyggande arbetet (material, föreläsningar mm)

ANDT på schemat

Ett metodmaterial som stöd för ANDT-undervisningen. www.drugsmart.com/andt

Drugsmart www.drugsmart.com

Information och stöd kring frågor om alkohol och andra droger, för
ungdomar eller vuxna i ungdomars närhet

Elevhälsan www.elevhalsan.se

En mötesplats för alla som arbetar inom elevhälsan i skolan.

Ungdomsmottagningen www.umo.se

Din ungdomsmottagning på nätet

Tobaksnolla www.tobaksnolla.se

Webbverktyg samt material att ladda ner eller beställa
(för skolor, föräldrar, fritidsgårdar och föreningar)

Fimpaaa www.umo.se/fimpaaa

En sluta röka-app för ungdomar

TÄNK OM www.tänkom.nu

Information om ungdomar och alkohol

Tonårsparlören (IQ-initiativet) www.tonarsparloren.se

Tips och råd om hur man pratar med ungdomar om alkohol

Non smoking generation www.nonsmoking.se

En stödorganisation i tobaksförebyggande arbetet

Cannabishjälpen www.cannabishjalpen.se

Fakta om cannabis samt stöd vid missbruk

Dopingjouren

www.dopingjouren.se

Fakta om dopning samt stöd vid missbruk

Alkoholhjälpen

www.alkoholhjalpen.se

Stöd om man är orolig för sitt eller någon kompis drickande

Alkoholprofilen

www.alkoholprofilen.se

Gör ett test om du tror att du dricker för mycket alkohol

Tobaksfakta

www.tobaksfakta.se

Senaste informationen om vad som händer i tobaksfrågan, både i Sverige och världen.

Drugnews

www.drugnews.se

Nyhetsbyrå som fokuserar på Alkohol, Narkotika, Dopning och Tobak.

UR – Droger och dilemman

www.ur.se/droger-och-dilemman/#

Ett interaktivt undervisningsmaterial

Förkortad version av Drogplan för skolorna i Leksands kommun

Förebyggande

Droger och alkohol orsakar inte bara skador och problem för den enskilde individen och dess familj utan påverkar hela skolans arbetsmiljö t ex när det gäller trygghet och studiero, säkerhet och öppenhet.

Skolan ska tillsammans med elever och förälder arbeta för att alla elever får en drogfri skoltid

Skolan ska vara drogfri!

Drogplanen bygger på en kombination av tydliga regler, konsekvenser, omtanke och stöd för att förhindra bruk av droger.

Vi arbetar förebyggande för att minimera risken för ohälsa genom att upplysa och informera både elever och personal om droger och dess konsekvenser. Skolan arbetar aktivt med att stärka skyddsfaktorer och att upptäcka riskfaktorer runt eleverna.

Vid misstanke om bruk eller vid konstaterat bruk samarbetar skolan med förälder (för omyndiga), socialtjänst och i vissa fall polisen. Förälder är mycket viktiga i arbetet kring en elev och därför är skolans ambition att alltid samarbeta med dem under hela skoltiden.

Definition droger

Med droger menar vi narkotika, prestationshöjande medel/dopingpreparat, receptbelagd medicin utan giltigt recept, sniffning, substans klassad som hälsofarlig vara eller andra jämförbara substanser. Vår grundprincip är att det ska vara svårt att bruka droger och lätt att få hjälp att sluta. Generellt gäller alkohol och rökförbud på hela skolan inklusive skolområdet.

Handlingsplaner

Drogplanen innehåller handlingsplaner för både omyndig och myndig elev.

Handlingsplanerna är uppdelade utefter fyra scenarion;

- Misstanke om bruk av droger omyndig elev
- Misstanke om bruk av droger myndig elev
- Uppenbart alkoholpåverkad elev på skoltid/skolområde
- Urinprov

Urinprov

Beslut om att urinprov ska tas fattar förälder, den myndiga eleven, av rektor inför farligt arbete på skolan eller av rektor inför frivilliga prov på friskola.

Urinprov tas antingen på vårdcentral, beroendecentrum eller av skolsköterska.

Ansvar

Rektorn har det yttersta ansvaret på skolan att drogplanen följs.

All personal på skolan har ansvar att agera vid misstanke om bruk eller konstaterat bruk av droger.

Elevhälsan har som uppdrag att samverka och stötta personal, skolläring, elev och förälder i alkohol- och drogfrågor/händelser/handlingsplaner.

Det viktigaste ansvaret att avstå från droger och alkohol har eleven själv samt förälder.

Hänvisning

Ni finner den fullständiga drogplanen där all information, handlingsplaner, lagstiftning m.m. finns på kommunens hemsida; **"ANDT-plan för skolor i Leksands kommun"**. Planen läggs också ut till vårdnadshavare på skolornas lärportaler.